

Téma 19 - Svátost eucharistie (I)

Eucharistie je památka Kristovy velikonoční oběti, zpřítomnění a svátostné obětování jeho jediné oběti v liturgii církve.

16.01.2018

PDF ► [Svátost eucharistie \(I\)](#)

1. Svátostná povaha Nejsvětější eucharistie

1.1. Co je eucharistie?

Eucharistie je svátost, která zpřítomňuje při slavení liturgie církve osobu Ježíše Krista (celého Krista: tělo, krev, duši a Božství) a jeho vykupitelskou oběť v plnosti velikonočního tajemství jeho utrpení, smrti a zmrtvýchvstání. Tato přítomnost není statická či pasivní (jako přítomnost předmětu na nějakém místě), ale aktivní, protože Pán se zpřítomňuje dynamismem své spasitelské lásky: v eucharistii nás Kristus zve, abychom přijali spásu, kterou nám nabízí, a přijali dar jeho těla a krve jako pokrm věčného života, který nám umožňuje vstoupit do společenství s Ním – s jeho osobou a s jeho obětí – a do společenství všech členů jeho mystického těla, jímž je církev.

Jak říká 2. vatikánský koncil, „náš Spasitel při poslední večeři, tu noc, kdy byl zrazen, ustanovil eucharistickou oběť svého těla a své krve, aby pro všechny časy, dokud

nepřijde, zachoval v trvání obět kříže a aby tak své milované snoubence církvi zanechal památku na svou smrt a na své vzkříšení: svátost milostivé lásky, znamení jednoty, pouto bratrské lásky, velikonoční hostinu, v níž je požíván Kristus, duše se naplňuje milostí a dává se nám záruka budoucí slávy“.¹

1.2. Jména, jimiž je tato svátost označována

Eucharistie je označována jak Písmem svatým, tak tradicí církve různými jmény, jež odrážejí různé aspekty této svátosti a vyjadřují její nezměrné bohatství, žádné z nich však nedokáže plně popsat její význam. Podívejme se na ta nejdůležitější jména:

a) některá jména připomínají původ obřadu: eucharistie,² lámání chleba, památka utrpení, smrti a zmrtvýchvstání Páně, večeře Páně;

b) zdůrazňují nám obětní charakter eucharistie: svatá oběť, svatá mešní oběť, svátost oltářní, hostie (= zabitá oběť);

c) další názvy se pokouší vyjádřit přítomnost Krista pod svátostnými způsoby: svátost těla a krve Kristovy, nebeský chléb (srov. Jan 6, 32–35; Jan 6, 51–58), Nejsvětější svátost (protože obsahuje nejsvětějšího ze všech svatých, samu svatost vtěleného Boha);

d) další jména se vztahují na účinky eucharistie v každém věřícím a v celé církvi: chléb života, chléb dětí, kalich spásy, *viaticum* (abychom nezhynuli na cestě do nebeského domova), společenství. Toto poslední jméno naznačuje, že prostřednictvím eucharistie se spojujeme s Kristem (osobní společenství s Ježíšem Kristem) a se všemi členy jeho mystického těla (církvní společenství v Ježíši Kristu);

e) jiná jména označují slavení eucharistie názvem, který v latinském obřadu znamená rozloučení věřících po přijímání: *misio* („jděte ve jménu Páně“), mše, mše svatá.

Mezi všemi těmito jmény získal název eucharistie větší převahu v západní církvi a stal se z něj obecný název, jímž je označován jak liturgický úkon církve, která slaví památku Páně, tak svátost Kristova těla a krve.

Na východě je slavení eucharistie obyčejně nazýváno, zejména od 10. století, výrazem Svatá a Boží liturgie.

1.3. Eucharistie ve svátostném řádu církve

„Z lásky Trojice k lidem plynou z Kristovy přítomnosti v eucharistii pro církev i pro lidstvo všechny milosti.“³ Eucharistie je nejvznešenější svátost, protože

„obsahuje celé duchovní dobro církve, Krista samého, našeho velikonočního Beránka a živý chléb. Skrze své tělo, Duchem svatým oživované a oživující, dává lidem život“.⁴ Ostatní svátosti, ačkoli obsahují posvěcující milost, která pochází od Krista, nejsou jako eucharistie, která opravdově, reálně a podstatně zpřítomňuje samu osobu Krista – vtěleného a oslaveného Syna Věčného Otce –, se spasitelskou mocí jeho vykupitelské lásky, aby lidé mohli vstoupit do společenství s Ním a mohli žít skrze Něj a v NĚm (srov. Jan 6, 56–57).

Eucharistie představuje vrchol, k němuž směřují všechny ostatní svátosti určené pro duchovní růst každého věřícího a celé církve. 2. vatikánský koncil říká, že eucharistie je pramen a vrchol křesťanského života, centrem celého života církve.⁵ Všechny ostatní svátosti a všechna díla církve jsou zaměřeny na

eucharistii, protože jejich cílem je přivést všechny věřící k spojení s Kristem, přítomným v této svátosti (srov. Katechismus, 1324).

Třebaže eucharistie obsahuje Krista, zdroj, z něhož k lidstvu přichází Boží život, a třebaže je cílem, k němuž směřují všechny ostatní svátosti, žádnou z nich nenahrazuje (ani křest, ani biřmování, ani pokání, ani pomazání nemocných) a může být konsekrována pouze platně vysvěceným vysluhovatelem (celebrantem). Každá svátost má svou úlohu v celku všech svátostí a v samotném životě církve. V tomto smyslu je eucharistie považována za třetí svátost uvedení do křesťanského života. Od prvních století křesťanství byl křest a biřmování považován za přípravu na účast na eucharistii, jako dispozice pro vstup do svátostného společenství s Kristovým tělem a jeho obětí a pro živější připojení se k tajemství Krista a jeho církve.

2. Příklad eucharistie a její ustanovení Ježíšem Kristem

2.1. Příklad eucharistie

Pán hovořil o eucharistii během svého veřejného života v synagóze v městě Kafarnaum s těmi, kteří ho následovali poté, co byli svědky zázraku rozmnožení chlebů, kterými nasýtil zástupy (srov. Jan 6, 1–13). Ježíš využil tohoto znamení, aby zjevil svou identitu a poslání a aby přislíbil eucharistii: „Amen, amen, pravím vám: Chléb z nebe vám nedal Mojžíš, ale pravý chléb z nebe vám dává můj Otec; neboť chléb Boží je ten, který sestupuje z nebe a dává život světu. Prosili ho tedy: „Pane, dávej nám ten chléb pořád.“ Ježíš jim řekl: Já jsem chléb života! Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe. Kdo bude jíst tento chléb, bude žít navěky. A chléb, který já dám, je mé tělo, obětované za život světa... Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život

věčný a já ho vzkřísím v poslední den. Vždyť mé tělo je skutečný pokrm a má krev je skutečný nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm. Jako mne poslal živý Otec a já žiji z Otce, tak i ten, kdo jí mne, bude žít ze mne“ (srov. Jan 6, 32–35.51.54–57).

2.2. Ustanovení eucharistie a její velikonoční kontext

Ježíš Kristus ustanovil tuto svátost při Poslední večeři. Tři synoptičtí evangelisté (srov. Mt 26, 17–30; Mk 14, 12–26; Lk 22, 7–20) a sv. Pavel (srov. 1 Kor 11, 23–26) nám předali zprávu o jejím ustanovení. Zde je syntéza vyprávění, jak ji předkládá Katechismus katolické církve: „Nastal den nekvašeného chleba, kdy měl být zabit velikonoční beránek. Ježíš poslal Petra a Jana a řekl jim: ‘Jděte a připravte nám velikonočního beránka, abychom ho mohli jíst!’ ... Odešli ... a připravili velikonočního

beránka. Ve stanovenou hodinu zaujal Ježíš místo u stolu a apoštolové s ním. Řekl jim: ‘Toužebně jsem si přál jíst s vámi tohoto velikonočního beránka, dříve než budu trpět. Neboť vám říkám: Už ho nebudu jíst, dokud se nenaplní v Božím království’ ... Potom vzal chléb, vzdal díky, lámal ho a dával jim se slovy: ‘To je mé tělo, které se za vás vydává. To konejte na mou památku!’ Stejně tak vzal i kalich, když bylo po večeři, a řekl: ‘Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá’“ (Katechismus, 1339).

Ježíš tedy slavil Poslední večeři v kontextu židovské paschy, ale večeře Páně obsahuje naprostou novinku: v centru není beránek staré paschy, nýbrž sám Kristus, jeho vydané tělo (obětované jako oběť Otci za lidi)... a jeho krev prolitá za mnohé na odpuštění hříchů (srov. Katechismus, 1339). Můžeme tedy říci, že Ježíš

spíše než starou paschu ohlásil a uskutečnil – svátostně předjal – novou paschu.

2.3. Význam a obsah Pánova příkazu

Výslovný Ježíšův příkaz: „To konejte na mou památku“ (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24–25) dotvrzuje zakládající povahu Poslední večeře. Zmíněným příkazem nás prosí, abychom odpověděli na jeho dar a svátostně ho představovali (abychom ho znovu uskutečňovali, abychom opakovali jeho přítomnost: přítomnost jeho odevzdaného těla a jeho prolité krve, to jest jeho oběti za odpuštění našich hříchů).

– „To čiňte.“ Tímto způsobem určil, kdo může slavit eucharistii (apoštolové a jejich nástupci v kněžství), udělil jim moc slavit ji a stanovil základní prvky obřadu: ty samé, jaké použil On (proto je při slavení eucharistie nezbytná

přítomnost chleba a vína, díkůvzdání a žehnání, proměnění darů v tělo a krev Páně, rozdávání a přijímání Nejsvětější svátosti.

– „Na mou památku.“ Tímto způsobem Kristus nařídil apoštolům (a v nich i jejich nástupcům v kněžství), aby slavili novou „památku“, která má nahradit památku staré paschy. Tento památný obřad má zvláštní účinnost: nejenže pomáhá „připomenout“ věřícímu společenství Kristovu vykupitelskou lásku a jeho slova a gesta během Poslední večeře, ale zároveň jako svátost nového zákona objektivně zpřítomňuje naznačovanou skutečnost: Krista, „naši paschu“ (1 Kor 5, 7) a jeho vykupitelskou oběť.

3. Liturgické slavení eucharistie

Církev, poslušna Pánova příkazu, slavila eucharistii již v Jeruzalémě (srov. Sk 2, 42–48), v Troadě (srov. Sk 20, 7–11), v Korintě (srov. 1 Kor 10, 14; 1 Kor 11, 20–34) a na všech místech, kam křesťanství přišlo.

„Křesťané se shromažďovali „k lámání chleba“ (Sk 20,7) především „první den v týdnu“, totiž v neděli, v den Ježíšova zmrtvýchvstání. Od těchto dob se eucharistie stále slaví až po naše dny, takže se s ní setkáváme v každém kostele a s toutéž základní strukturou. Zůstává středem života církve“ (Katechismus, 1343).

3.1. Základní struktura slavení eucharistie

Církev, věrná Ježíšovu příkazu a vedena „Duchem pravdy“ (Jan 16, 13), kterým je Duch svatý, nedělá při

slavení eucharistie nic jiného, než že se přizpůsobuje eucharistickému obřadu vykonanému Pánem při Poslední večeři. Podstatné prvky budoucích eucharistických slavení nemohou být jiné než prvky původní eucharistie, tedy: a) shromáždění Kristových učedníků jím svolané a shromážděné kolem něj; a b) uskutečňování nového památného obřadu.

Eucharistické shromáždění

Od počátků církve je křesťanské shromáždění, které slaví eucharistii, hierarchicky uspořádané: obvykle ho tvoří biskup nebo kněz (který předsedá z titulu kněze eucharistické oběti a jedná *in persona Christi Capitis Ecclesiae*), jáhen, ostatní služebníci svátosti a věřící, spojeni poutem víry a křtu. Všichni členové tohoto shromáždění jsou povoláni k vědomé, zbožné a aktivní účasti na eucharistické liturgii, každý svým

způsobem: slavící kněz, jáhen, lektoři, ti, kteří přinášejí obětní dary, ti, kdo rozdávají přijímání a všechen lid, který svým „Amen“ projevuje svou skutečnou účast (srov. Katechismus, 1348). Každý má proto plnit svou vlastní službu, aniž by docházelo k záměně mezi služebným kněžstvím, všeobecným kněžstvím, službou jáhna a ostatních případných vysluhovatelů svátosti.

Úloha služebného kněžství při slavení eucharistie je nepostradatelná. Pouze platně vysvěcený kněz může konsekrovat Nejsvětější eucharistii a pronášet *in persona Christi* (to je ve zvláštním svátostném ztotožnění s věčným Veleknězem Ježíšem Kristem) slova proměňování (srov. Katechismus, 1369). Na druhé straně si žádné křesťanské společenství nemůže dát posvěceného vysluhovatele samo. „Ten je darem, který komunita *dostává prostřednictvím biskupské*

posloupnosti sahající až k apoštolům.
Je to biskup, kdo prostřednictvím
svátosti kněžského svěcení ustavuje
nového kněze a udílí mu moc
proměňovat eucharistii“. ⁶ _

Průběh slavení

Provádění památného obřadu se
odehrává již od počátků církve ve
dvou velkých momentech, které tvoří
jeden jediný bohoslužebný úkon: v
„bohoslužbě slova“ (která zahrnuje
předčítání a naslouchání – přijetí
Božího slova) a v „eucharistické
bohoslužbě“ (s předkládáním chleba
a vína, anaforou neboli
eucharistickou modlitbou – se slovy
proměňování – a přijímání). Tyto dvě
hlavní části jsou vymezené
vstupními a závěrečnými obřady
(srov. Katechismus, 1349–1355).
Nikdo nesmí o své vůli přidávat ani
ubírat nic z toho, co bylo církví
ustanoveny v liturgii mše svaté. ⁷ _

Utvoření svátostného znamení

Základní a nezbytné prvky pro vytvoření svátostného znamení eucharistie jsou: chléb z pšeničné mouky⁸ a víno z hroznů;⁹ dále slova proměňování, která slavicí kněz pronáší *in persona Christi*, v rámci „eucharistické modlitby“. V moci Pánových slov a v moci Ducha svatého se chléb a víno proměňují v účinná znamení, s ontologickou a nejen významovou plností, přítomnosti Kristova „vydaného těla“ a „prolité krve“, to je jeho osoby a vykupitelské oběti (srov. Katechismus, 1333 a 1375).

Ángel García Ibáñez

Základní literatura

– Katechismus katolické církve, 1322–1355.

– Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 17–V–2003, 11–20; 47–52.

– Benedikt XVI., ap. exh.

Sacramentum caritatis, 22–II–2007, 6–13; 16–29; 34–65.

– Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptoris Sacramentum*, 25–III–2004, 48–79.

Doporučená literatura

– Sv. Josemaría, Eucharistie, tajemství víry a lásky. *Jít s Kristem*, 83–94.

12. vatikánský koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 47.

2Výraz *eucaristía* znamená díkyvzdání a připomíná Ježíšova slova při Poslední večeři: „Potom vzal chléb, vzdal díky [to je pronesl eucharistickou a oslavnou modlitbu k Bohu Otci], lámal ho a dával jim se slovy...“ (Lk 22, 19; srov. 1 Kor 11, 24).

3Sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, 86.

42. vatikánský koncil, dekr.

Presbyterorum Ordinis, 5.

5Srov. 2. vatikánský koncil, konst.

Lumen gentium, 11.

6Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de*

Eucharistia, 29.

7Srov. 2. vatikánský koncil, konst.

Sacrosanctum Concilium, 22;

Kongregace pro bohoslužbu a
disciplínu svátostí, instrukce

Redemptoris Sacramentum, 14–18.

8Srov. Římský misál, *Institutio*

generalis, č. 320. V latinském obřadu
musí být chléb nekvašený; srov.
tamtéž.

9Srov. Římský misál, *Institutio*

generalis, č. 319. V latinském obřadu
se do vína přidává trocha vody; srov.
tamtéž. Slova, která říká kněz při
přilévání vody do vína, naznačují
smysl tohoto obřadu: „Jako se tato
voda spojuje s vínem, tak ať jsme

spojení s Božstvím věčného Syna, které je spojeno s naším lidstvím“ (Římský misál, *Příprava darů*). Pro církevní otce tento obřad znamená také spojení církve s Kristem v eucharistické oběti; srov. sv. Cyprián, *Ep.* 63, 13: CSEL 3, 711.

© *Fundación Studium*, 2016

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
tema-19-eucharistie/](https://opusdei.org/cs-cz/article/tema-19-eucharistie/) (28.03.2025)